

Sygn. akt III CK 371/05

POSTANOWIENIE

Dnia 13 października 2006 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Barbara Myszka (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Mirosław Bączyk

SSN Irena Gromska-Szuster

Protokolant Bożena Nowicka

w sprawie z wniosku Gminy B.

przy uczestnictwie M.Ć., T.K., M.Ć., [...]

o stwierdzenie nabycia własności nieruchomości przez zasiedzenie,

po rozpoznaniu w Izbie Cywilnej w dniu 13 października 2006 r.,

na rozprawie

kasacji następców prawnych Z.Ć.: M.Ć., M.Ć. i T.K.

od postanowienia Sądu Okręgowego w N.

z dnia 18 czerwca 1998 r., sygn. akt [...],

oddala kasację i nie obciąża następców prawnych skarżącego kosztami postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Gmina B. wносиła o stwierdzenie nabycia przez Skarb Państwa, Kuratorium Oświaty i Wychowania w N., z dniem 31 grudnia 1985 r., w drodze zasiedzenia,

prawa własności gruntów położonych w B., stanowiących działki oznaczone w ewidencji jako:

- nr 449/1 o obszarze 0.08.66 ha odpowiadająca p. gr. 1. kat. 3449/1 objętej księgą wieczystą nr [...],
- nr 449/7 o obszarze 0.08.57 ha odpowiadająca p. gr. 1. kat. 3449/7 objętej księgą wieczystą nr [...],
- nr 449/18 o obszarze 0.10.23 ha odpowiadająca p. gr. 1. kat. 3449/25 objętej księgą wieczystą nr [...],
- nr 452/12 o obszarze 0.12.72 ha odpowiadająca p. gr. 1. kat. 52/16, która powstała w wyniku podziału p. gr. 1. kat. 452/11 objętej [...] na p. gr. 1. kat. 452/16 i p. gr. 1. kat. 452/17,
- nr 452/13 o obszarze 0.12.53 ha odpowiadająca p. gr. 1. kat. 452/18, która powstała w wyniku podziału p. gr. 1. kat. 452/10 objętej [...] na p. gr. 1. kat. 452/18 i p. gr. 1. kat. 452/19,
- i nr 452/15 o obszarze 0.07.26 ha odpowiadająca p. gr. 1. kat. 452/15 objętej księgą wieczystą nr [...].

W dniu 18 lipca 1997 r. Sąd Rejonowy w Z. – po rozpoznaniu sprawy przy uczestnictwie Z.Ć., [...] oraz Skarbu Państwa – Kuratorium Oświaty i Wychowania – wydał postanowienie częściowe, którym stwierdził, że Skarb Państwa, Kuratorium Oświaty i Wychowania, nabył przez zasiedzenie z dniem 1 stycznia 1986 r. prawo własności nieruchomości położonych w B., stanowiących działki oznaczone w ewidencji gruntów jako: nr 449/1 o obszarze 0.08.66 ha, nr 449/7 o obszarze 0.08.57 ha, nr 449/18 o obszarze 0.10.23 ha, nr 452/12 o obszarze 0.12.72 ha i nr 452/15 o obszarze 0.07.26 ha. Istotne elementy stanu faktycznego przyjętego za podstawę orzeczenia przedstawiały się następująco.

Na przełomie lat 1962 i 1963 w B. rozpoczęto budowę nowej szkoły. Budynek szkolny posadowiono na działkach oznaczonych w ewidencji gruntów numerami: 452/12, 449/7 i 449/1, a na działkach nr 452/15 i 449/18 urządzono boisko, bieżnię sportową i lodowisko. Cały teren, obejmujący także działki nr 452/13 i 541/1, został ogrodzony, a wokół ogrodzenia posadzono drzewa. Z początkiem lat

siedemdziesiątych Skarb Państwa, reprezentowany przez Prezydium Powiatowej Rady Narodowej, Wydział Oświaty i Wychowania w T., podjął starania o przejęcie działek, na których znajdowała się nowa szkoła. Wszczęte zostało nawet w stosunku do p. gr. 1. kat. 449/7, będącej odpowiednikiem obecnej działki nr 449/7, postępowanie wywłaszczeniowe, jednak nie doszło do jego ukończenia, gdyż władający parcelą F.S. przekazał ją nieformalną umową Skarbowi Państwa. Podobnie uczynili B.B., W.S., i W.S., władający działkami nr 449/1, 449/18 i 452/12, oraz właściciel działki nr 452/15, którzy zawarli z Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w T. nieformalną umowę sprzedaży. Żaden z właścicieli działek nr 449/1, nr 449/7, nr 449/18, nr 452/12 i nr 452/15, ani żaden z ich następców prawnych nie rościł pretensji do gruntu zajmowanego przez szkołę. W latach dziewięćdziesiątych do istniejącego budynku szkolnego dobudowano nowy pawilon.

Sąd Rejonowy podkreślił, że spośród uczestniczących w postępowaniu następców prawnych, ujawnionych w księgach wieczystych właścicieli przedmiotowych nieruchomości, jedynie Z.Ć., roszcący pretensje do działki nr 452/13, sprzeciwił się żądaniu wniosku. Pozostali uznali żądanie i przyznali przytoczone dla jego uzasadnienia okoliczności faktyczne. Ze względu na to, że Z.Ć. był następcą prawnym jedynie ujawnionego w lwh [...] właściciela działki nr 452/13, Sąd Rejonowy w odniesieniu do pozostałych działek, co do których stan faktyczny sprawy okazał się bezsporny, wydał postanowienie częściowe. Uznał przy tym, że Skarb Państwa co najmniej od 1962 r. był samoistnym posiadaczem nieruchomości objętych postanowieniem częściowym, wobec czego – zgodnie z art. 172 k.c. w związku z art. XLI § 1 i 2 przep. wpraw. k.c. – nabył ich własność po upływie dwudziestoletniego okresu posiadania, czyli z dniem 1 stycznia 1986 r. Sąd Rejonowy podkreślił, że w stosunku do działki nr 452/13 zachodzi potrzeba prowadzenia dalszego postępowania dowodowego.

Postanowienie to zaskarżył apelacją uczestnik postępowania Z.Ć., który – stawiając zarzut naruszenia przepisów art. 172 w związku z art. 336 i art. 1 k.c. oraz art. 609 i art. 610 § 2 k.p.c. – wniósł o jego zmianę przez oddalenie wniosku ewentualnie o uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. Podniósł, że – wbrew odmiennej ocenie Sądu pierwszej instancji – Skarb Państwa

objął sporny grunt w toku postępowania wyłączeniowego i władał nim w ramach wypełniania zadań publicznych, wobec czego nie może być uznany za samoistnego posiadacza w rozumieniu art. 336 k.c. Zarzucił też, że Sąd pierwszej instancji nie określił w prawidłowy sposób kręgu zainteresowanych odnośnie działek objętych zaskarżonym postanowieniem i mimo to nie zarządził wymaganego w takim wypadku ogłoszenia.

Postanowieniem z dnia 18 czerwca 1998 r. Sąd Wojewódzki w N. apelację tę odrzucił, przytaczając następującą argumentację.

Postanowienie częściowe nie dotyczy działki nr 452/13 o obszarze 0.12.43 ha, powstałej w wyniku podziału p. gr. 1. kat. 452/10 objętej lwh [...], której właścicielem był poprzednik prawny apelującego, F.Ć. Działki objęte tym postanowieniem są ujawnione w księgach wieczystych wyłącznie na rzecz pozostałych uczestników postępowania lub ich poprzedników prawnych. Apelujący nie rości sobie również do nich praw z tytułu posiadania, bądź innego korzystania, dającego przymiot zainteresowania. Zarzuty podniesione w apelacji sprowadzają się zatem do kwestionowania treści orzeczenia w interesie i na korzyść pozostałych uczestników. Apelacja taka jest niedopuszczalna, zgodnie bowiem z zasadą *gravaminis*, tylko strona pokrzywdzona orzeczeniem sądu pierwszej instancji posiada uprawnienia do jego zaskarżenia. Na rozprawie apelacyjnej uczestnik Z.Ć. nie potrafił wyjaśnić, jaki ma interes prawny w kwestionowaniu zaskarżonego postanowienia i nie był też w stanie wskazać innych zainteresowanych poza uczestniczącymi w postępowaniu. W tym stanie rzeczy wniesiona apelacja ulegała odrzuceniu na podstawie art. 373 w związku z art. 13 § 2 k.p.c., jako niedopuszczalna.

Uczestnik Z.Ć. zaskarżył postanowienie Sądu Wojewódzkiego kasacją, w której – powołując się na podstawę określoną wówczas w art. 393¹ pkt 2 k.p.c. – wnosił o jego uchylenie oraz o uchylenie postanowienia Sądu Rejonowego w Z. i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania. W ramach powołanej podstawy kasacyjnej, skarżący wskazał na naruszenie przepisów: art. 373 w związku z art. 510 § 1 i art. 518 k.p.c. przez odrzucenie wolnej od uchybień formalnych apelacji wniesionej przez uczestnika, któremu nie odmówiono

dopuszczenia do dalszego udziału w sprawie, i art. 378 § 2 w związku z art. 379 pkt 5 k.p.c. przez uznanie, że nie ma on interesu prawnego we wniesieniu apelacji, mimo że podniósł zarzut nieważności postępowania, podlegającej uwzględnieniu z urzędu, także bez naruszenia jego interesu.

W dniu 23 czerwca 2001 r. skarżący Z.Ć. zmarł, a spadek po nim na podstawie ustawy nabyły: żona M.Ć. oraz córki M.Ć. i T.K. po 1/3 części (k. 295).

[...].

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarżący wywodził, że, zgodnie z art. 510 § 1 k.p.c., każdy zainteresowany, który weźmie udział w sprawie, staje się uczestnikiem, zgodnie natomiast z art. 518 k.p.c., każdemu uczestnikowi przysługuje uprawnienie do wniesienia apelacji od postanowienia sądu pierwszej instancji orzekającego co do istoty sprawy. Dopuszczalność apelacji nie jest przy tym uzależniona od wykazania interesu strony w zaskarżeniu orzeczenia. Interes prawny bowiem pełni już w postępowaniu nieprocesowym określoną funkcję (art. 510 k.p.c.), co wyłącza przypisanie mu w tym postępowaniu jeszcze jednej funkcji, a mianowicie przesłanki dopuszczalności apelacji. Poza tym istnienie interesu prawnego w zaskarżeniu jest przesłanką merytoryczną, która może przesądzać jedynie o zasadności, a nie o dopuszczalności apelacji. Z tej przyczyny apelacja strony niemającej interesu prawnego w jej wniesieniu podlega oddaleniu, nie zaś – jak przyjął Sąd Okręgowy – odrzuceniu. Nie można też, zdaniem skarżącego, przyjmować, że nie ma on interesu prawnego w zaskarżeniu postanowienia Sądu Rejonowego, postępowanie przed tym Sądem jest bowiem dotknięte nieważnością spowodowaną zaniechaniem wezwania do wzięcia udziału w sprawie wszystkich współwłaścicieli działek objętych postanowieniem, a jeżeli współwłaściciele ci nie żyją – ich następców prawnych.

Odnosząc się do przytoczonych wywodów autora kasacji trzeba zauważyć, że konieczność istnienia pokrzywdzenia (*gravamen*), czy też interesu prawnego w zaskarżeniu orzeczenia jest w nauce prawa procesowego zagadnieniem spornym. Nie jest ono też w jednolity sposób rozstrzygane w orzecznictwie, zarysowały się w nim bowiem dwa kierunki wykładni. Według jednego z nich,

warunkiem dopuszczalności zaskarżenia orzeczenia jest interes skarżącego w tym zaskarżeniu, zachodzący w wypadku tzw. *gravamen*, polegający – najogólniej mówiąc – na niezgodności orzeczenia z żądaniem zgłoszonym w procesie przez strony. W braku interesu prawnego po stronie skarżącego wniesiony przez niego środek odwoławczy ulega odrzuceniu jako niedopuszczalny (zob. orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 1 grudnia 1961 r., IV CR 212/61, OSNCP 1963, nr 6, poz. 120, z dnia 22 listopada 1968 r., I CR 538/68, OSNCP 1969, nr 11, poz. 204, z dnia 22 kwietnia 1991 r., III CZP 34/91, OSNC 1992, nr 2, poz. 24, z dnia 8 kwietnia 1997 r., I CKN 57/97, OSNC 1997, nr 11, poz. 166, z dnia 5 września 1997 r., III CKN 152/97, niepubl., z dnia 1 kwietnia 2003 r., II CKN 1413/00, niepubl., z dnia 20 listopada 2003 r., III CKN 606/00, niepubl., z dnia 28 kwietnia 2004 r., I CK 106/04, niepubl. oraz z dnia 27 kwietnia 2005 r., I CK 62/05). Według drugiego natomiast, interes prawny jest przesłanką merytoryczną dotyczącą istoty rozpoznawanej sprawy i nie ma podstaw do nadania temu pojęciu innego znaczenia w zakresie środków odwoławczych. Apelacja uczestnika, nie mającego interesu w jej wniesieniu, podlega zatem oddaleniu, a nie odrzuceniu (zob. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 1971 r., III CZP 79/71, OSNCP 1972, nr 6, poz. 101, a także postanowienia z dnia 27 maja 1997 r., I CKN 88/96, OSNC 1997, nr 12, poz. 198 oraz z dnia 15 kwietnia 1999 r., I CKN 1098/97, niepubl.).

Przystępując do rozważenia kwestii legitymacji Z.Ć. (obecnie jego następców prawnych) do zaskarżenia postanowienia częściowego Sądu Rejonowego, trzeba zauważyć, że żądaniem stwierdzenia nabycia własności przez zasiedzenie objęte zostały bliżej oznaczone we wniosku działki gruntu, z których każda jest ujawniona w innej księdze wieczystej i stanowi przedmiot własności lub współwłasności innych osób. Żądanie wniosku dotyczyło zatem stwierdzenia nabycia przez zasiedzenie prawa własności różnych nieruchomości, mających urządzone odrębne księgi wieczyste, względnie części takich nieruchomości. Uczestnictwo w toczącym się postępowaniu łączyło się tym samym z zainteresowaniem poszczególnych grup osób jego wynikiem w odniesieniu do konkretnych nieruchomości. Skarżący, jako następca prawny F.Ć., był przy tym zainteresowany wynikiem postępowania w odniesieniu do działki gruntu nr 452/13 o

obszarze 0.12.43 ha objętej lwh [...], co do której sprawa nie została w postanowieniu częściowym rozstrzygnięta. Oznacza to, że zaskarżone postanowienie nie dotyczy skarżącego, nie zawiera bowiem rozstrzygnięcia o skierowanym przeciwko niemu żądaniu. Apelacja została więc wniesiona wyłącznie na korzyść pozostałych – poza skarżącym i uczestniczką J.A. – uczestników postępowania. Uczestnik postępowania nie jest natomiast uprawniony – jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 8 kwietnia 1997 r., I CKN 57/97 (OSNC 1997, nr 11, poz. 166) – do wniesienia środka odwoławczego wyłącznie na korzyść innego uczestnika postępowania.

Oceny tej w niczym nie zmienia powołanie się przez autora kasacji na nieważność postępowania i łączący się z tą nieważnością interes prawny w zaskarżeniu postanowienia częściowego Sądu Rejonowego, postanowienie to bowiem nie zawiera rozstrzygnięcia dotyczącego skarżącego.

Na koniec warto przypomnieć, że nie wezwanie do udziału w sprawie zainteresowanego, który nie jest uczestnikiem postępowania, stanowi uchybienie procesowe nie powodujące nieważności postępowania (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 maja 1997 r., I CKN 39/97, OSNC 1997, nr 12, poz. 197). Argumenty przytoczone przez skarżącego nie uzasadniają zatem podniesionego zarzutu nieważności postępowania.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 393¹² k.p.c. w związku z art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, ustawy o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz ustawy o komornikach sądowych i egzekucji (Dz.U. Nr 48, poz. 554) oraz art. 102 w związku z art. 13 § 2 k.p.c. oddalił kasację jako pozbawioną usprawiedliwionych podstaw, nie obciążając następców prawnych skarżącego kosztami postępowania kasacyjnego.

